

Paweł Ostachowski*

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

ORCID: 0000-0002-9187-5982

Budżet partycypacyjny jako wskaźnik aktywności społeczności lokalnych w przebudowie przestrzeni wybranych miast regionu świętokrzyskiego przed i w czasie pandemii COVID-19

Wstęp

Budżet partycypacyjny (zwany obywatelskim) nie jest w polskich samorządach narzędziem nowym. Jest w nich obecny już od dekady, a dzięki swojemu funkcjonowaniu poprawia klimat współpracy lokalnych władz z mieszkańcami. Efekty budżetu obywatelskiego są najwyraźniej widoczne w dużych polskich miastach, które jako pierwsze podjęły się jego wprowadzenia i realizacji. Jak informuje Związek Miast Polskich, w 2014 roku na 2479 polskich gmin funkcjonował w 146 z nich, czyli w około 5,8% ogółu gmin całego kraju (Krasnowolski 2020: 12). W 2021 roku budżet partycypacyjny obchodzi w Polsce jubileusz dziesięciolecia swojego istnienia. Po raz pierwszy pojawił się w Sopocie, a dziś jest obecny we wszystkich miastach na prawach powiatu, nierzadko też w wielu mniejszych. Staje się w ten sposób coraz powszechniej dostępnym narzędziem do edukacji społeczności lokalnych w zakresie sztuki deliberacji, uzgadniania priorytetów rozwoju, jak i holistycznego postrzegania otaczającego świata. Stawia przed indywidualistycznie postrzegającym świat społeczeństwem konieczność zrozumienia dla wspólnych potrzeb i problemów.

Budżet partycypacyjny od wiosny 2018 roku jest narzędziem obligatoryjnym dla miast na prawach powiatu. W powiatach ziemskich jego wprowadzenie przez władze pozostaje nieobowiązkowe. Czyni to ten „subregionalny” szczebel polskiego samorządu terenem, na którym upowszechnianie idei budżetu obywatelskiego przebiega na zasadzie swobodnej dyfuzji tego rozwiązania z dużych miast, gdzie jest on instrumentem już upowszechnionym.

Ostatnie dwa lata wydają się okresem szczególnie trudnym dla umacniania idei budżetu partycypacyjnego w samorządach. Pandemia COVID-19 i towarzyszące jej ograniczenia w interakcjach społecznych obywateli z organami administracji samorządowej wpłynęły na kształt i tempo upowszechniania budżetów obywatelskich. Jeszcze w 2016 roku budżet partycypacyjny był obecny w 36% małych miast (5–20 tys.), 66% miast średniej wielkości (20–100 tys.) oraz w każdym mieście

* pawel.ostachowski@up.krakow.pl

powyżej 100 tys. mieszkańców. Rok 2020 pokazał wyraźny spadek w tym zakresie. Procedurę budżetu zorganizowano tylko w 18% małych miast i 41% miast średniej wielkości. W skali kraju liczba miast organizujących budżet partycypacyjny nie przekroczyła 30%, podczas gdy w 2016 roku było to 49%. Zmieniła się też formuła aktywności społecznej, która na pewien czas niemal ustała w formie bezpośredniej, a rozwijała się równoległe drogą elektroniczną. Rozwój budżetu partycypacyjnego, jako narzędzia współdecydowania mieszkańców o przestrzeni lokalnej w 2020 roku nie został jednak powstrzymany, lecz zmodyfikowany (Jóźwiak 2021: 1).

Przedmiotowy artykuł jest spojrzeniem na sposób funkcjonowania budżetów partycypacyjnych w mniejszych miastach województwa świętokrzyskiego, w których – choćby z powodów finansowych – o wiele trudniej o jego realizację i rozkwit nawet w czasach stabilnej sytuacji gospodarczej. Artykuł skupia się na dwóch kwestiach. Po pierwsze, na uczestnictwie mieszkańców miast powiatowych regionu świętokrzyskiego w budżetach partycypacyjnych w latach 2019–2020. Po drugie, stara się ocenić kierunek zmian w kształcie budżetów partycypacyjnych jednostek objętych analizą w czasie nasilenia pandemii COVID-19. Jednocześnie próbuje zwerfikować hipotezę o deficycie społecznej frekwencji w budżetowaniu partycypacyjnym, a więc o sytuacji permanentnego, ograniczonego zainteresowania mieszkańców miast uczestnictwem w zgłaszaniu projektów do budżetów partycypacyjnych, jak i późniejszym głosowaniem nad nimi. Trzon metodologiczny pracy stanowi analiza obowiązujących w Polsce przepisów i praktyk dotyczących budżetów partycypacyjnych, jak i faktów dotyczących aktywności frekwencyjnej i jej efektów na terenie wybranych miast powiatowych województwa świętokrzyskiego.

Budżetowanie partycypacyjne w Polsce

Po 1989 roku przywracanie partycypacji obywatelskiej w zarządzaniu przestrzenią lokalną w polskim samorządzie terytorialnym przebiegało powoli. Miała na to wpływ długo utrzymująca się niepewność co do ostatecznego kształtu administracyjnego i ilości szczebli samorządu terytorialnego. Przygaśł wówczas również szybko rosnący jeszcze w końcu lat 80. zapal organizacji pozarządowych do współpracy z władzami lokalnymi. Utożsamianie ich z partyjniactwem, jak i wytworzona jeszcze u schyłku PRL niechęć obywateli do jakiegokolwiek władzy politycznej miała w latach 90. szansę na przewyciężenie (Podgórska-Rykała 2018: 79). Niestety, pogarszająca się sytuacja ekonomiczna wielu grup społecznych w początku lat 90. XX stulecia, będąca efektem „terapii szokowej” zafundowanej Polakom przez Leszka Balcerowicza spowodowała, że budżet partycypacyjny nie miał jeszcze warunków do zaistnienia. Szalejąca inflacja i towarzyszący jej spadek realnej wartości płac, upadłość wielu przedsiębiorstw i rosnące bezrobocie prowadziły do większego skupienia uwagi ludności na trosce o własny byt niż na rozwoju przestrzeni lokalnej czy rozwiązywaniu problemów dotyczących całej lokalnej wspólnoty.

Władze lokalne również nie dostrzegały jeszcze wtedy własnego interesu w budowie i upowszechnianiu narzędzi partycypacji społecznej. Ofiarą takiej postawy padły choćby konsultacje społeczne, o których stanowi art. 5a Ustawy o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95 ze zm.). Do dziś formuła konsultacji

społecznych nierzadko kojarzona jest przez mieszkańców z „fasadowym” aktem akceptacji społecznej, mającym znikomą wpływ na ostateczny kształt decyzji podejmowanych przez władze lokalne, choć wymaganym przez prawo. Wciąż też w polskim samorządzie zbyt wiele jest sytuacji i problemów, przy których władze lokalne, jeśli tylko mogą, unikają tej formuły deliberacji z mieszkańcami.

W związku z powyższym ciekawe wydaje się traktowanie budżetu partycypacyjnego jako szczególnej formy konsultacji społecznych, wynikające z ust. 3 i 4 wskazanego artykułu omawianej ustawy. Hamulcem dla używania budżetu partycypacyjnego przez władze lokalne wedle własnego uznania pozostaje tutaj ust. 4, który stanowi, że „[...] rada gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie wpływ władzy lokalnej ograniczono do ustalania wymogów formalnych stawianych projektom zgłaszanym przez mieszkańców – kwestii technicznych czy skali poparcia społecznego, jakie muszą one uzyskać, aby stać się propozycjami w ramach budżetu partycypacyjnego. Główną rolę ustawodawca przyznał w tych kwestiach organowi stanowiącemu gminy, o czym szczegółowo informuje art. 5a ust. 7 (Dz.U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95 ze zm.).

Próba wzmocnienia budżetowania obywatelskiego w Polsce jest od stycznia 2018 roku. Ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. z 2018 r. Nr 16 poz. 130 ze zm.). Obliguje ona władze miast na prawach powiatu i samorządy wojewódzkie do tworzenia budżetów obywatelskich. Ponadto środki wydzielone na ich realizację w wypadku miast powiatów nie mogą być niższe niż 0,5% wydatków gminy wskazanych w ostatnim sprawozdaniu z wykonania budżetu (Krasnowolski 2020: 14). Przytoczone przepisy trafiły na przygotowany już grunt dla budżetowania partycypacyjnego, gdyż wiele miast na prawach powiatu wprowadziło to narzędzie wcześniej. Prekursorem był w 2011 roku Sopot (Krzysztofowicz 2013: 8) oraz inne miasta północy kraju, jak choćby Elbląg. Wkrótce wdrożyły go też Poznań, Toruń, Wrocław czy Płock (Żabka, Łapińska 2014: 67). Warto zwrócić uwagę zwłaszcza na Płock, gdzie idea budżetu partycypacyjnego zrodziła się już w 2003 roku, przyjmując początkowo formułę funduszu grantowego PKN Orlen – dedykowanego lokalnym organizacjom pozarządowym i przeznaczonego na realizację projektów rozwijających otoczenie lokalne (Ostachowski 2020: 101; Kębłowski 2013: 16). Trzeba było kolejnych dziesięciu lat, aby idea narzędzia zachęcającego mieszkańców do zarządzania przestrzenią miejską przyjęła kształt budżetu partycypacyjnego (Sorychta-Wojczyk 2015: 78).

Pomysł na budżetowanie partycypacyjne jako forma aktywizacji lokalnego kapitału społecznego nie jest ani nie był skierowany wyłącznie do krajów postkomunistycznych. Jego założenia funkcjonalne były doskonalone także w wielu innych krajach rozwijających się i dopasowywane do specyfiki istniejących tam warunków politycznych i potrzeb społecznych (Wiśniewska 2018: 41). Zróżnicowanie tych krajów sprawia, że obok budżetu partycypacyjnego przeznaczonego do przekształceń przestrzeni miejskiej, pojawiają się jego wiejskie odpowiedniki. W Polsce jest nim chociażby fundusz sołecki, działający w oparciu o ustawę z 2014 roku (Wójcik 2014: 47). Paradoksalnie, im większa niesprawność władz w dystrybucji dóbr

publicznych, im poważniejsze braki infrastrukturalne i bardziej spauperyzowane społeczeństwo, tym większe szanse na mobilizację społeczną w celu rozwiązywania trapiących daną społeczność problemów, dla której doskonałym narzędziem staje się właśnie budżet partycypacyjny. Widać to w jego kolebce – Porto Alegre w Brazylii – gdzie od końca lat 80. XX wieku cieszy się on niesłabnącą popularnością (Ganuza, Baiocchi 2012: 67; Pytlik 2017: 105). O ile jednak w miejscu swojego powstania budżet partycypacyjny być odpowiedzią na problemy bytowe młodego społeczeństwa, o tyle w Polsce za jego cel uznajemy raczej wzmacnianie demokracji lokalnej (Sadura 2012: 11).

Próbując ocenić tempo ekspansji budżetu obywatelskiego w Polsce warto podkreślić, że od momentu pojawienia się pierwszej inicjatywy tego typu w 2011 roku, do końca roku 2015 na ten model partycypacji mieszkańców zdecydowało się 80 polskich samorządów (Ostachowski 2020: 167; Kołodziej-Hajto 2017: 74). W samym tylko województwie łódzkim pod koniec 2016 roku było 16 takich miast, nie licząc stolicy regionu (Wiśniewska 2018: 41).

Atuty i słabości budżetu partycypacyjnego w Polsce

Można wskazać różne przyczyny powodujące, że budżet partycypacyjny w Polsce posiada nie tylko atuty, ale i słabości. Trudno bowiem spotkać w świecie polityki i zarządzania narzędzie na tyle uniwersalne i efektywne w działaniu, aby jego długoletnie funkcjonowanie w zmieniających się warunkach otoczenia nie doprowadzało do pojawienia się obszarów, w których mogą ujawnić się jego niedomagania funkcjonalne, jak i bezsprzeczne korzyści. Tak właśnie jest w wypadku budżetu partycypacyjnego.

Nie ulega wątpliwości, że pobudza on rozwój kapitału społecznego i świadomości obywatelskiej lokalnej społeczności. Wzmacnia również identyfikację mieszkańców z miejscem zamieszkania poprzez przekazanie im możliwości jego mniejszej lub większej transformacji.

Jedną z istotnych słabości wydaje się być brak zaangażowania strony społecznej w proces tworzenia regulaminu funkcjonowania budżetu obywatelskiego. Dokument ten stanowi o tym, jakie projekty będą mogły brać udział w całym przedsięwzięciu i nad którymi odbędzie się ostatecznie głosowanie. Udział strony społecznej w tworzeniu tych reguł sprowadza się nierzadko tylko do konsultacji gotowego regulaminu (Skrzypiec, Wójkowski, Wyszomirski 2016: 18). Wskutek tego faktycznym kierownikiem budżetu nadal zostaje urzędnik, ustalający „reguły gry” (Poniatowicz 2014: 186).

Wydaje się również, że wciąż nie znaleziono recepty na włączanie do udziału w budżecie obywatelskim osób o niższych kompetencjach społecznych, mniej aktywnych, słabiej wykształconych czy niechętnych do udzielania się w przestrzeni publicznej. Zyskują na tym zwykle miejsca aktywiści oraz lokalni liderzy – zazwyczaj wykształcona tkanka społeczna. „Rozgrywają” oni budżet partycypacyjny wedle własnych planów i oczekiwań, niekoniecznie z korzyścią np. dla osób starszych, z niepełnosprawnościami czy wykluczonych społecznie (Kajdanek 2015: 31; Siciarek 2014: 155). Trudno nie ulec wrażeniu, że polskie budżety obywatelskie

zdominowała plebiscytowość, przez co stają się czymś na wzór „konkursu grantowego” (Ziółkowska 2013). Zanika właściwa deliberacja nad realnymi potrzebami społeczności i przestrzeni miejskiej na rzecz forsowania konkretnych projektów, niejednokrotnie zgłaszanych indywidualnie bądź przez zorganizowane zespoły, które nie dyskutują jednak swoich propozycji z mieszkańcami (Martela 2013: 30).

Budżet partycypacyjny w Polsce wydaje się podatny na bycie elementem marketingu politycznego – zdarza się, że ekipa rządząca bądź opozycja pragnąca uzyskać władzę traktują jego powstanie lub modyfikację jako element wzajemnej rozgrywki politycznej. Takie podejście do budżetu obywatelskiego powoduje, że w oczach mieszkańców staje się on narzędziem do zdobywania poparcia wyborczego, nie zaś do optymalizacji rozwoju lokalnego czy artykulacji potrzeb wspólnoty (Kraszewski, Mojkowski 2014: 5).

Za słabość tego narzędzia trudno nie uznać też skali środków finansowych, jakie zostają oddane do dyspozycji mieszkańców. Wydaje się, że proponowany poziom finansowania może służyć władzom do swoistego skupienia uwagi mieszkańców na ułamku środków publicznych, na których wydatkowanie mają „rzekomy” wpływ, celem zmniejszenia społecznej kontroli nad pozostałymi pieniędzmi w rękach samorządowców (Pistelok, Martela 2019: 147).

Wymienione bolączki budżetu partycypacyjnego, nad których likwidacją należy pracować, w pewien sposób wzmocniła w ostatnim czasie pandemia COVID-19. Dotknęła ona społeczeństwa obywatelskiego, zmuszając je do ograniczenia kontaktów bezpośrednich, które o wiele mocniej wpływają na budowanie poczucia wspólnoty wartości i interesów niż spotkania on-line. Ucierpiały również samorządy, którym zamrożenie gospodarki w okresach następujących po sobie lockdownów przyniosło problemy z realizacją zaplanowanych dochodów budżetowych. Zbieg obu zjawisk w czasie nie pozostał bez wpływu na rozwój budżetu partycypacyjnego w sieci miast i miasteczek w Polsce, jak i na zaangażowanie społeczności lokalnych w jego współtworzenie. Szczęśliwie nie nastąpiło totalne załamanie się tej koncepcji włączania mieszkańców w zagospodarowywanie przestrzeni miejskiej. Widoczny jest jednak pewien regres, połączony z ograniczeniem zasięgu występowania budżetu partycypacyjnego do bogatszych samorządów. Na koniec 2020 roku liczba samorządów realizujących budżet obywatelski była bowiem blisko 40% mniejsza niż na koniec 2016 roku (Pistelok, Martela 2019: 7). Pandemia COVID-19 i związane z nią obawy o stabilność finansów lokalnych spowodowały, że w 2020 roku tylko z tego powodu z budżetu partycypacyjnego zrezygnowało co najmniej 126 miast („Barometr budżetu...” 2021).

Trudno ostatecznie stwierdzić, czy wskazany spadek zainteresowania władz lokalnych tą formą współpracy z mieszkańcami ma już charakter trwałego trendu, który jedynie umocni przedłużająca się na 2021 rok pandemia COVID-19. Nie ulega natomiast wątpliwości, że budżety partycypacyjne wielkich polskich miast, działające co najmniej od 2012 roku, nawet w pandemicznym 2020 roku okazały się niezagrożone z punktu widzenia finansowania (Martela, Bubak, Janik 2021: 27). Skalę ich finansowania w tym okresie ilustruje tabela 1.

Tabela 1. Poziom finansowania budżetów partycypacyjnych (obywatelskich) w dużych miastach w Polsce w 2020 r.

Miasto	Wysokość funduszy na BO (w mln zł)
Warszawa	83,11
Kraków	32,00
Wrocław	25,00
Łódź	24,00
Poznań	21,00
Gdańsk	18,42

Źródło: Martela, Bubak, Janik 2021: 10

Dane z powyższej tabeli wskazują na zdecydowaną przewagę budżetu partycypacyjnego Warszawy pod względem wysokości środków przeznaczonych do rozdysonowania na projekty miejskie. Drugie co do wielkości miasto w Polsce, jakim jest Kraków, w roku 2020 przeznaczyło na budżet obywatelski o ponad 51 mln zł mniej. Bardzo podobne kwoty zabezpieczyły na budżet obywatelski Wrocław i Łódź. Potwierdza to tezę, że miasta duże, w szczególności zaś stolice województw, dzięki swej zamożności mogą o wiele łatwiej wygospodarować środki na funkcjonowanie budżetów obywatelskich niż miasta średnie i małe. Widać to było nawet na Opolszczyźnie, która jako region nie znajduje się wciąż wśród liderów rozwoju społeczno-gospodarczego. W 2020 roku głosowanie nad budżetami partycypacyjnymi przeprowadziło tam jedynie 6 miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców na 24 miasta tego typu w regionie (Martela, Bubak, Janik 2021: 10).

Budżet partycypacyjny w miastach regionu świętokrzyskiego (2019–2020)

Województwo świętokrzyskie jest regionem o jednym z niższych wskaźników urbanizacji w Polsce. Na koniec 2018 roku wyniósł on 44,86% (Wskaźnik urbanizacji 2021). Województwo zamieszkuje nieco ponad 1 241,5 tys. mieszkańców, a niski przyrost naturalny, wysoka śmiertelność oraz ujemne saldo migracji powodują, że coraz silniej ulega ono procesowi depopulacji. Jeszcze w 2016 roku żyło w nim 1 252,9 tys. osób. Jedynie stolica regionu – Kielce – jest tutaj miastem na prawach powiatu, stąd przepisy obligujące od 2018 roku do wprowadzania budżetu partycypacyjnego dotyczą wyłącznie jego władz. Nie oznacza to bynajmniej, że pozostałe miasta regionu nie zdecydowały się na takie rozwiązanie. Subregiony województwa świętokrzyskiego tworzą powiaty: buski, jędrzejowski, kazimierski, kielecki, konecki, opatowski, ostrowiecki, pińczowski, sandomierski, skarżyski, starachowicki, staszowski oraz włoszczowski. W ich skład wchodzi 102 gminy, w tym 5 miejskich, 31 miejsko-wiejskich i 66 wiejskich (Województwo świętokrzyskie 2020). Wśród miast będących stolicami powiatów, w latach 2019–2020 budżet partycypacyjny zdecydowały się realizować m.in. Busko-Zdrój, Starachowice i Skarżysko-Kamienna. Nie podjęły się tego natomiast Jędrzejów, Kazimierza Wielka, Staszów i Włoszczowa oraz gminy powiatu kieleckiego, w których zbliżoną funkcję spełniały fundusze sołeckie. Szczegóły ilustruje tabela 2.

Tabela 2. Budżety partycypacyjne w miastach stolicach powiatów w województwie świętokrzyskim w latach 2019–2020

Powiat	Miasto	Budżet partycypacyjny	
		2019	2020
buski	Busko-Zdrój	tak	tak
jędrzejowski	Jędrzejów	nie	nie
kazimierski	Kazimierza Wielka	nie	nie
kielecki	–	nie	nie
konecki	Końskie	tak	tak
opatowski	Opatów	tak	tak
ostrowiecki	Ostrowiec Świętokrzyski	tak	tak
pińczowski	Pińczów	tak	tak
sandomierski	Sandomierz	tak	tak
skarżyski	Skarżysko-Kamienna	tak	tak
starachowicki	Starachowice	tak	tak
staszowski	Staszów	nie	nie
włoszczowski	Włoszczowa	nie	nie
	Kielce	tak	tak

Źródło: opracowanie własne

Powyższa tabela informuje, że wśród 13 powiatów ziemskich w regionie wciąż nie wszystkie miasta pełniące funkcję centrum administracyjnego, a niejednokrotnie też gospodarczego, wdrożyły narzędzie, jakim jest budżet partycypacyjny. Tym niemniej w 2020 roku nie doszło też sytuacji, w której budżet partycypacyjny w którymkolwiek z wymienionych wyżej miast uległby likwidacji. Jednocześnie funkcjonowanie budżetów partycypacyjnych w poszczególnych ośrodkach było mocno zróżnicowane, a nierzadko budzące kontrowersje. Do szerszej analizy w niniejszym artykule wybrano trzy miasta: Busko Zdrój, Starachowice i Skarżysko-Kamienną.

Gmina Busko Zdrój leży w południowej części województwa świętokrzyskiego. Samo miasto sięga swoją historią 1252 roku, ale jego rozkwit przypada dopiero na początek XIX wieku, kiedy to zaczęto wykorzystywać leczniczo znajdujące się pod jego powierzchnią złoża wód siarkowych. Obecnie jest ono stolicą powiatu buskiego, liczącego na koniec 2019 roku nieco ponad 71,5 tys. mieszkańców. Samo Busko-Zdrój to gmina miejsko-wiejska, licząca ponad 32 tys. mieszkańców. O dobrej finansowej kondycji samorządu przed pandemią świadczyły choćby dochody jej budżetu w 2019 roku na poziomie 159,6 mln zł, które przy zrealizowanych wówczas wydatkach na kwotę 158,691 mln zł pozwoliły zamknąć rok z nadwyżką budżetową. Jednocześnie Busko-Zdrój ma w regionie jedną z dłuższych praktyk w organizacji budżetu partycypacyjnego. Pierwszą edycję zrealizowano tam już w 2014 roku, kiedy to na 5 wyłonionych w głosowaniu projektów przeznaczono kwotę blisko 1 mln zł („Gmina miejsko-wiejska Busko-Zdrój...” 2020). Na realizację zadań w ramach budżetów partycypacyjnych w latach 2019 i 2020 zaplanowano po 400 tys. zł (Zarządzenie Nr 134... 2018; Zarządzenie Nr 38... 2020). Do głosowania w 2019 roku

trafiło 8 zadań, na które oddano 3143 głosy, w tym aż 2927 drogą elektroniczną. Frekwencja nie przekroczyła zatem 10%. Do realizacji wybrano 4 projekty, obejmujące m.in. remont jednej z wiejskich świetlic, doposażenie placu zabaw i obiektów użyteczności publicznej oraz zagospodarowanie terenu przy jednej ze szkół podstawowych w gminie. W 2020 roku zgłoszono 22 projekty, jednak aż 17 odrzucono w wyniku niespełnienia wymogów formalnych. Pozostałych 5 otrzymało negatywną opinię merytoryczną komisji oceniającej zadania. W praktyce budżet partycypacyjny w 2020 roku nie został zrealizowany, bowiem żadne z zadań nie trafiło pod głosowanie. Sytuacja ta była na rękę władzom. Stała się też dobrym uzasadnieniem dla obniżenia kwoty budżetu na 2021 rok do 300 tys. zł („Budżet obywatelski...” 2020). Lata 2019–2020 to jednocześnie wyraźny spadek zainteresowania budżetem obywatelskim w Busku-Zdroju w porównaniu do lat poprzednich. Informuje o tym tabela 3.

Tabela 3. Budżet partycypacyjny w Busku-Zdroju w latach 2015–2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kwota budżetu (w mln zł)	1,0	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4
Liczba projektów zgłoszonych	35	11	11	15	9	22
Liczba projektów zakwalifikowanych do głosowania	10	5	8	11	8	0
Liczba głosujących	4109	3073	6890	10 732	3143	–
Wydatki gminy (w mln zł)	114,133	109,951	119,304	147,336	158,691	174,201
Budżet partycypacyjny w wydatkach gminy (w %)	0,876	0,455	0,335	0,339	0,252	0,230

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze stron <https://www.umig.busko.pl/dzialania-gminy/budzet-obywatelski.html> oraz <https://bdl.stat.gov.pl>. Dostęp 11 września 2021

Dane w tabeli 3 pokazują, że budżet partycypacyjny w Busku-Zdroju cieszył się w latach 2015–2020 zróżnicowanym zainteresowaniem mieszkańców, przy czym najwięcej projektów zgłoszono w jego ramach w 2015 roku, a największą frekwencję w głosowaniach uzyskano w 2018 roku. Na tym tle lata 2019–2020 wypadają błado. Niepokojący wydaje się również systematyczny spadek udziału budżetu obywatelskiego w wydatkach gminy, który na koniec 2020 roku okazał się najniższy w całym prezentowanym w tabeli przedziale czasowym.

Nieco inaczej funkcjonował budżet partycypacyjny w Starachowicach, położonych na pograniczu Gór Świętokrzyskich i Przedgórze Łżeckiego, w dolinie rzeki Kamiennej. Miasto pełni funkcję stolicy powiatu starachowickiego, liczącego na koniec 2019 roku 89 576 mieszkańców. Jest jednocześnie jedną z pięciu miejskich gmin w całym regionie świętokrzyskim, zamieszkaną przez 48 395 mieszkańców. O dobrej finansowej kondycji tego samorządu przed pandemią świadczyły choćby dochody jej budżetu w 2019 roku na poziomie 243,7 mln zł, które przy zrealizowanych wówczas wydatkach na kwotę 216,329 mln zł pozwoliły zamknąć rok z nadwyżką budżetową („Gmina miejska Starachowice...” 2020). Pierwsza edycja budżetu obywatelskiego odbyła się w Starachowicach w 2015 roku. Od tamtego czasu do 2021 roku

nie zmieniała się kwota jego finansowania, sięgająca corocznie 1,2 mln zł. Szczegóły przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Budżet partycypacyjny w Starachowicach w latach 2015–2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kwota budżetu (w mln zł)	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Liczba projektów zgłoszonych	83	34	47	49	38	22
Liczba projektów zakwalifikowanych do głosowania	74	30	47	35	23	21
Liczba głosujących	3128	2619	1702	2099	2335	2945
Wydatki gminy (w mln zł)	140,721	161,785	186,206	218,916	216,329	241,501
Budżet partycypacyjny w wydatkach gminy (w %)	0,852	0,741	0,644	0,548	0,554	0,497

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze stron <https://obywatelski.starachowice.eu> oraz <https://bdl.stat.gov.pl>. Dostęp 11 września 2021

Dane zawarte w tabeli 4 pokazują, że od początku istnienia omawianego narzędzia partycypacji w Starachowicach, skupiało ono uwagę ograniczonej liczby mieszkańców. Widać to zwłaszcza po spadającej liczbie projektów zgłoszonych w kolejnych edycjach. Także liczba głosujących w ciągu sześciu lat nigdy nie przekroczyła poziomu z 2015 roku. Zwyżki frekwencji z 2019 roku nie udało się powtórzyć w roku 2020. Zamrożenie kwoty finansowania budżetu partycypacyjnego od 2015 roku realnie wpływało też na spadek jego znaczenia w miejskich wydatkach, jak i na jego możliwości ekonomiczne, mierzone wzrostem cen dóbr inwestycyjnych i usług. Pandemia COVID-19 jeszcze bardziej pogłębiła kryzys starachowickiego budżetu partycypacyjnego, który w 2022 roku wyniesie 0,6 mln zł (Cieciora 2021). Poziom jego finansowania w połączeniu z galopującym wzrostem cen usług i materiałów budowlanych nie wróży dobrze inwestycjom realizowanym w jego ramach.

Równie ciekawie prezentowała się sytuacja budżetu partycypacyjnego w Skarżysku-Kamiennej. Miasto pełni funkcję stolicy powiatu skarżyskiego, liczącego na koniec 2019 roku 73 991 mieszkańców. Podobnie jak omówione wcześniej Starachowice, jest to gmina miejska, zamieszkała przez 44 848 osób. O dobrej finansowej kondycji tego samorządu przed pandemią świadczyły choćby dochody jej budżetu w 2019 roku, sięgające 186,2 mln zł, które przy zrealizowanych wówczas wydatkach na kwotę 177,993 mln zł pozwoliły zamknąć rok z nadwyżką budżetową („Gmina miejska Skarżysko-Kamienna...” 2020). Pierwsza edycja budżetu obywatelskiego odbyła się tutaj dopiero w 2019 roku. Szczegóły przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Budżet partycypacyjny w Skarżysku-Kamiennej w latach 2015–2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kwota budżetu (w mln zł)	–	–	–	–	0,4	0,4
Liczba projektów zgłoszonych	–	–	–	–	13	16
Liczba projektów zakwalifikowanych do głosowania	–	–	–	–	13	15

Liczba głosujących	-	-	-	-	6634	6643
Wydatki gminy (w mln zł)	-	-	-	-	177,993	203,468
Budżet partycypacyjny w wydatkach gminy (w %)	-	-	-	-	0,225	0,197

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze stron <https://skarzynsko.budzet-obywatelski.org/poprzednie-edycje/3/wyniki> oraz <https://bdl.stat.gov.pl>. Dostęp 11 września 2021

Tabela 5 informuje, że w 2019 roku wszystkie projekty zgłoszone przez mieszkańców gminy Skarżysko-Kamienna spełniły wymogi formalne. Po głosowaniu do realizacji trafiły 4 z nich, na łączną kwotę 400 tys. zł. Realizacje dotyczyły boiska wielofunkcyjnego oraz boiska do piłki nożnej, wykonania nawierzchni bitumicznej na jednej z ulic oraz doposażenia jednego z miejsc rekreacji w oświetlenie i elementy małej architektury. W edycji 2020 liczba projektów poddanych głosowaniu wzrosła do 15. Jedno ze zgłoszeń odrzucono z przyczyn formalnych. Po głosowaniu ponownie skierowano do realizacji 4 projekty, na łączną kwotę blisko 400 tys. zł. Frekwencja w 2020 roku utrzymała się na poziomie porównywalnym z rokiem poprzednim, choć całe głosowanie odbyło się przez internet, m.in. za pomocą aplikacji mobilnej. Nowoczesna formuła głosowania w czasie pandemii COVID-19 nie wpłynęła tu zatem negatywnie na zainteresowanie społeczności lokalnej budżetem partycypacyjnym. Najwięcej ważnych głosów w 2020 roku oddały osoby w wieku 60+ (30,7%). Mniej uwagi dla głosowania przykładali natomiast ludzie młodzi – tylko 8,4% głosów oddały osoby poniżej 25 roku życia („Wyniki głosowania...” 2020).

Wnioski

Budżet partycypacyjny jest narzędziem obecnym już od dekady w zarządzaniu przestrzenią publiczną wielu polskich miast. Jednocześnie jego funkcjonowanie wiąże się z licznymi problemami, które zwiększyły się dodatkowo w okresie pandemii COVID-19. Nie dostrzega się ich być może tak bardzo w wielkich miastach, których dochody własne nawet w czasie pandemii były i są w stanie udźwignąć jego niewielkie wydatki. Widać je natomiast wyraźniej w miastach małych i średnich, w których zwłaszcza w 2020 roku budżety partycypacyjne stały się ofiarami cięcia kosztów przez władze lokalne.

W ani jednym z poddanych analizie przypadków władze lokalne nie zdecydowały się w 2020 roku na zwiększenie puli wydatków na budżet partycypacyjny. W jednej z gmin środki te wręcz zredukowano do zera wskutek odrzucenia z przyczyn formalnych wszystkich propozycji mieszkańców. Dwie z poddanych analizie gmin zapowiedziały redukcję kwot przeznaczanych na budżet obywatelski po 2020 roku. Jednocześnie żadna z analizowanych gmin przez cały okres istnienia na swoim terenie tego narzędzia partycypacji obywatelskiej nie przeznaczyła na jego realizację kwoty większej niż 1% planowanych przez siebie wydatków. Nie wykorzystywały też 2019 roku, w którym udało im się uzyskać nadwyżki budżetowe, na wzmocnienie finansowania swoich budżetów partycypacyjnych. Także potencjał obywatelskich projektów zgłaszanych w analizowanych samorządach wydawał się zmniejszać. Trudności społeczności lokalnych z konceptualizacją nowych pomysłów, które jako

wnioski projektowe spełniałyby wymogi formalne, pozwalały urzędnikom uznawać, że zwiększanie puli na projekty obywatelskie nie jest konieczne. Także głosowania w budżetach partycypacyjnych Buska-Zdroju, Starachowic i Skarżyska-Kamiennej w analizowanym okresie 2019–2020, a także na przestrzeni wcześniejszych lat, nie skupiły uwagi większości lokalnej społeczności, posiadającej prawo do głosowania. Potwierdza to hipotezę, że nawet narzędzie demokratycznego decydowania o wydatkach lokalnych, jakim jest budżet partycypacyjny, nie jest w stanie przekonać dominującej części mieszkańców badanych miast do aktywności wyborczej.

Poddane analizie przykłady budżetów partycypacyjnych trzech miast regionu świętokrzyskiego pokazują, że samo ich istnienie nie świadczy jeszcze o wysokim poziomie obywatelskości lokalnych społeczności czy tworzących je władz. O wiele bardziej liczy się bowiem skala obustronnego zaangażowania w projekt. Tymczasem w 2020 roku mieszkańcy Buska-Zdroju, Starachowic czy Skarżyska-Kamiennej ani przez frekwencję w głosowaniach, ani przez ilość zgłaszanych projektów nie dali do zrozumienia władzom lokalnym, że budżety partycypacyjne w czasie COVID-19 warto wzmacniać finansowo. Ograniczone zainteresowanie budżetem partycypacyjnym umocniło przekonanie władz lokalnych tych miast, że narzędzie to wciąż nie jest silnie umocowane w lokalnej tkance społecznej, a więc można je zredukować bez ponoszenia kosztów politycznych i społecznych. Długi czas, jaki pozostał do kolejnych wyborów samorządowych, wydaje się być tutaj dodatkowym argumentem umacniającym to przekonanie.

Bibliografia

- „Barometr budżetu obywatelskiego, czyli BO w dobie pandemii”. 2021. Obserwatorium Polityki Miejskiej IRMiR. Dostęp 11 października 2021. <http://obserwatorium.mia-sta.pl/barometr-budzetu-obywatelskiego-czyli-bo-w-dobie-pandemii>.
- „Budżety obywatelskie w gminach na nowych zasadach”. Rzeczpospolita. Dostęp 6 września 2021. <https://www.rp.pl/Finanse/303129985-Budzety-obywatelskie-w-gminach-na-nowych-zasadach.html>.
- Budżet Obywatelski Starachowice. Dostęp 11 września 2021. <https://obywatelski.starachowice.eu>.
- Cieciora Maciej. 2021. „Twój głos się liczy! Budżet Obywatelski 2022”. Dostęp 11 października 2021. <https://starachowice.eu/aktualnosci/96-budzet-obywatelski/6924-twoj-glos-sie-liczy-budzet-obywatelski-2022>.
- Czarnecki Krzysztof. 2014. „Udział mieszkańców w ustalaniu wydatków budżetu gminy w ramach tzw. budżetu partycypacyjnego (na przykładzie Torunia w latach 2013–2014)”. *Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu* 2 (1) : 17–26.
- Ganuzza Eduard, Gianpaolo Baiocchi. 2012. “The power of ambiguity: how participatory budgeting travels the globe”. *Journal of Public Deliberation* 8 (2) : 66–78.
- „Gmina miejska Skarżysko-Kamienna. Powiat skarżyński”. 2020. Urząd Statystyczny w Kielcach. Statystyczne Vademecum Samorządowca. Dostęp 11 października 2021. https://kielce.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_swietokrzyskie/portrety_gmin/powiat_skarzyski/skarzysko_kamienna.pdf.
- „Gmina miejska Starachowice. Powiat starachowicki”. 2020. Urząd Statystyczny w Kielcach. Statystyczne Vademecum Samorządowca. Dostęp 11 października 2021.

- https://kielce.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_swietokrzyskie/portrety_gmin/powiat_starachowicki/Starachowice.pdf.
- „Gmina miejsko-wiejska Busko-Zdrój. Powiat buski”. 2020. Urząd Statystyczny w Kielcach. Statystyczne Vademecum Samorządowca. Dostęp 11 października 2021. https://kielce.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_swietokrzyskie/portrety_gmin/powiat_buski/busko.pdf.
- <https://bdl.stat.gov.pl>. Dostęp 11 września 2021.
- Jóźwiak Zofia. 2021. „COVID-19 zmienia kształt budżetów obywatelskich, ale ich nie zatrzymuje”. *Dziennik Gazeta Prawna*. Dostęp 4 września 2021. <https://serwisy.gazeta-prawna.pl/samorzad/artykuly/8127686,budzety-obywatelskie-pandemia-gminne-finanse-przedsiewziecia-lokalne.html>.
- Kajdanek Katarzyna. 2015. „Budżet obywatelski czy «budżet obywatelski»? Komentarz w sprawie Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego”. *Problemy Rozwoju Miast. Kwartalnik Naukowy Instytutu Rozwoju Miast* (2) : 29–35.
- Karpiński Jakub. 2020. „Budżet obywatelski – informacja”. Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju. Dostęp 5 września 2021. <https://www.umig.busko.pl/dzialania-gminy/budzet-obywatelski/18819-budzet-obywatelski-informacja.html>.
- Kębski Wojciech. 2013. *Budżet partycypacyjny – krótka instrukcja obsługi*. Warszawa: Instytut Obywatelski.
- Kębski Wojciech. 2014. *Budżet partycypacyjny. Ewaluacja*. Warszawa: Instytut Obywatelski.
- Kołodziej-Hajdo Marta. 2017. „Budżet partycypacyjny jako instrument zarządzania publicznego w koncepcji public governance na przykładzie miasta Krakowa”. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach* 341 : 159–170.
- Krasnowolski Andrzej. 2020. „Budżety obywatelskie (partycypacyjne). Historia instytucji i jej funkcjonowanie w polskich samorządach”. Warszawa: Kancelaria Senatu RP.
- Kraszewski Dariusz, Karol Mojkowski. 2014. „Budżet obywatelski w Polsce”. *Partycypacja obywatelska*. Dostęp 28 sierpnia 2021. <https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/biblioteka/publikacje/budzet-obywatelski-w-polsce/>.
- Krzysztofowicz Danuta. 2013. „Mieszkańcy chcą sami decydować o wydatkach”. *Współnota* (13) : 6–17.
- „Lista projektów zakwalifikowanych do realizacji w ramach Budżetu Obywatelskiego na 2022 rok”. Urząd Miasta i Gminy Busko-Zdrój. Dostęp 11 września 2021. <https://www.umig.busko.pl/dzialania-gminy/budzet-obywatelski.html>.
- Martela Borys, Grzegorz Bubak, Liliana Janik. 2021. *Barometr budżetu obywatelskiego. Edycja 2020*. Warszawa–Kraków: Instytut Rozwoju Miast i Regionów.
- Martela Borys. 2013. „Budżet partycypacyjny w Polsce – wdrożenie i perspektywy”. *Władza sądzona* (2). Dostęp 6 września 2021. <https://repozytorium.uni.lodz.pl/handle/11089/3752>.
- Martela Borys. 2020. „Zły rok dla budżetów obywatelskich”. *Obserwatorium Polityki Miejskiej IRMiR*. Dostęp 6 września 2021. <http://obserwatorium.miasta.pl/zly-rok-dla-budzetow-obywatelskich-borys-martela-badanie-2020>.
- Ostachowski Paweł. 2020. „Funkcjonowanie i wyzwania władz lokalnych związane z budżetem partycypacyjnym w Polsce na przykładzie największych miast”. *Rocznik Administracji Publicznej* (6) : 162–176.

- Ostachowski Paweł. 2021. Benefits and Threats Related to the Participation Budget Using the Example of the Biggest Cities in Poland. W *Citizen participation in budgeting and beyond: deliberative practices and their impact in contemporary cases*, Joanna Podgórska-Rykała, Jacek Sroka (red.), 97–108. Kraków: Wydawnictwo Libron.
- Pistelok Paweł, Borys Martela (red.). 2019. *Partycypacja publiczna. Raport o stanie polskich miast*. Warszawa–Kraków: Instytut Rozwoju Miast i Regionów. Dostęp 4 września 2021. <https://bit.ly/3cxl75R>.
- Podgórska-Rykała Joanna. 2018. „Budżet obywatelski jako przykład współdecydowania o rozwoju na szczeblu samorządowym wobec zmian prawnych z 2018 roku”. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie* (1) : 107–122.
- Poniatowicz Marzanna. 2014. „Kontrowersje wokół idei budżetu partycypacyjnego jako instrumentu finansów lokalnych”. *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach* (198) : 177–188.
- Pytlik Bogusław. 2017. „Budżet partycypacyjny w Polsce. Ewolucja i dylematy”. *Studia z Polityki Publicznej* (1) : 91–106.
- Sadura Przemysław. 2012. *Podzielmy się kulturą. Budżet partycypacyjny w Domu Kultury Śródmieście. Opis procesu wraz z rekomendacjami*. Warszawa: Fundacja Pole Dialogu.
- Siciarek Marta. 2014. Narzędzia partycypacyjne nie gwarantują partycypacji. W *Miasto na żądanie. Aktywizm, polityki miejskie, doświadczenia*, Łukasz Bukowiecki, Martyna Obarska, Xawery Stańczyk (red.), 153–157. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Skrzypiec Ryszard, Grzegorz Wójkowski, Paweł Wyszomirski. 2016. „Skontroluj jak działa budżet obywatelski w twojej gminie. Raport końcowy”. Stowarzyszenie Aktywności Obywatelskiej Bona Fides. Dostęp 4 września 2021. https://www.bonafides.pl/wp-content/uploads/2016/05/budzet_obywatelski-raport_18_jst.pdf.
- Sorychta-Wojczyk Barbara. 2015. „Uwarunkowania wykorzystania budżetu obywatelskiego w administracji publicznej w Polsce”. *Zeszyty naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i zarządzanie* (78): 71–84.
- Szlezak-Wójciki Grażyna in. 2018. „Samorządy finansują, mieszkańcy decydują (raport)”. Radio Kielce. Dostęp 11 września 2021. <https://www.radio.kielce.pl/pl/post-67328>.
- Uchwała Nr XIII/153/2019 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 19 września 2019 r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych budżetu obywatelskiego z mieszkańcami Gminy Busko-Zdrój. Dostęp 11 sierpnia 2021. https://dl.umig.busko.pl/uchwaly/2019/2019_XIII_153.pdf.
- Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. z 2018 r. Nr 16 poz. 130 ze zm.). Dostęp 10 listopada 2021. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000130>.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1990 r. Nr 16 poz. 95 ze zm.). Dostęp 10 listopada 2021. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900160095>.
- Wiśniewska Magdalena. 2018. „Budżet obywatelski w polskich miastach – doświadczenia w województwie łódzkim”. *Studia miejskie* 29 : 91–99.
- „Województwo świętokrzyskie”. 2020. Urząd Statystyczny w Kielcach. Statystyczne Vademecum Samorządowca. Dostęp 4 września 2021. https://kielce.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_swietokrzyskie/portret_wojewodztwa/wojewodztwo_swietokrzyskie.pdf

Wójcik Michał. 2014. „Fundusz sołecki w świetle nowych regulacji prawnych”. *Prawo budżetowe Państwa i Samorządu* 2 (4) : 103–114.

„Wskaźnik urbanizacji”. Pomorze Zachodnie. Dostęp 4 września 2021. <http://eregion.wzp.pl/wskaznik/wskaznik-urbanizacji>

„Wyniki głosowania z edycji 2020”. Budżet obywatelski Skarżysko-Kamienna. Dostęp 11 września 2021. <https://skarzysko.budzet-obywatelski.org/popzednie-edycje/3/wyniki>.

Zarządzenie Nr 132/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 10 sierpnia 2018 roku w sprawie wprowadzenia Regulaminu Budżetu Obywatelskiego Miasta i Gminy Busko-Zdrój. Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju. Dostęp 11 sierpnia 2021. https://dl.umig.busko.pl/zarzadzenia/2018/2018_132.pdf.

Zarządzenie Nr 134/2018 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 10 sierpnia 2018 roku w sprawie określenia harmonogramu czynności oraz wysokości kwoty wydatków Budżetu Obywatelskiego Miasta i Gminy Busko-Zdrój na 2019 rok. Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju. Dostęp 11 sierpnia 2021. https://dl.umig.busko.pl/zarzadzenia/2018/2018_134.pdf.

Zarządzenie Nr 38/2020 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 07 lutego 2020 roku w sprawie określenia harmonogramu czynności oraz wysokości kwoty wydatków Budżetu Obywatelskiego Miasta i Gminy Busko-Zdrój na 2020 rok. Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju. Dostęp 11 sierpnia 2021. https://dl.umig.busko.pl/zarzadzenia/2020/2020_38.pdf.

Zarządzenie Nr 41/2020 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 11 lutego 2020 roku w sprawie powołania komisji ds. analizy formalnej zgłoszonych projektów oraz przeprowadzenia, ustalenia i ogłoszenia wyników głosowania na zgłoszone projekty poddane głosowaniu w ramach budżetu obywatelskiego na 2020 rok. Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju. Dostęp 11 sierpnia 2021. https://dl.umig.busko.pl/zarzadzenia/2020/2020_41.pdf.

Ziółkowska Agnieszka. 2013. „Remedium na polskie budżety (nie)obywatelskie”. *Krytyka Polityczna*. Dostęp 29 sierpnia 2021. <https://krytykapolityczna.pl/kraj/miasto/remedium-na-polskie-budzety-nie-obywatelskie/>.

Żabka Adam, Halina Łapińska. 2014. „Budżet partycypacyjny a rozwój lokalny”. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielski-Białej* (4) : 36–65.

Participation Budget as an Indicator of Local Community Activity in the Reconstruction of Selected City Space in the Świętokrzyski Region Before and During the COVID-19 Pandemic

Abstract

The research focus of this article is to present participatory budgeting as a modern tool for the reconstruction of urban space. It examines the benefits of this in small cities and observes its functioning before and during the conditions of the COVID-19 pandemic. This article indicates that the cities of the Świętokrzyskie region in the years 2019-2020 are a subject of particular interest. The main hypothesis of this work assumes that the COVID-19 pandemic only exacerbated the attendance problem related to the involvement of the urban population in the participatory budget in Poland. The activity of local society in the reconstruction of urban space with the help of a participatory budget requires many years of work from local authorities. This helps them to expand their knowledge about its functioning and the benefits resulting from participation in its creation and implementation. The methodological

foundation of this article is the analysis of methods of participatory budgeting used in Poland and the tools of interaction with society in order to disseminate them. The article also uses local data on the implementation of participatory budgets in the cities in the Świętokrzyskie region, both archival and that which is available as part of public statistics

Keywords: civil society, COVID-19 pandemic, local community, local investments, participation